Kehely

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	53.4940.1
Készítés ideje:	1491 (feltehetően)
Készítés helye:	Itália
Jelzés:	jelzetlen
Anyag:	aranyozott vörösréz; nielló; részben aranyozott ezüst
Technika:	áttört; cizellált; öntött; poncolt; trébelt; vésett
Méretek:	magasság: 20,5 cm szájátmérő: 10,6 cm talpátmérő: 13,6 cm

A több részből összeállított ötvösműnek csak az erőteljesen szélesedő, pikkelyes kosárba illesztett kuppája készült ezüstből. A ráforrasztott, hengeres csavarszárra illeszkedő további elemek (a szártag és a talp), csakúgy, mint a csavarszár végének alátéteként szolgáló (kivehetetlenül elkopott) pénzérme, vörösréz.

Hatkaréjos, a közökben kicsúcsosodó talpa talplemezzel övezett, efölött áttört sáv alkotja a talpélt. A hatszögű szártagig futó élek által határolt, poncolt alapú mezőkben kereszttel koronázott M-betű forma és kanyargó indadísz váltakozik. Lapított gömb alakú (almaidomú) nóduszán, melyet hatoldalú, sima szárgyűrűk fognak közre, körben hat kerek küllő (rotulusz). Belsejükben niellós díszű medalionok, melyek ábrázolásai: Isten báránya, szent pap (?) illetve egy vértanú szent (feltehetően maga Szent Vitus) mellképe, Mária a gyermek Jézussal, Veronika kendője, Jézus feltámadása.

A szártag alatt elhelyezkedő, ezüstszínű, hatszögű szárgyűrű felirata adott támpontot a kehely közelebbi meghatározásához: „MIS•FRANC•SALSA•ARCIPRETI•DE•SAN•VID[o]•FECIT•1491•”

A szöveg alapján az ötvösmű Itáliában készülhetett, a helyi káptalani testület fejének - Franc[iscus ?] Salsa (?) archypresbiternek - a jóvoltából.

A korai kereszténység vértanúja, a IV. században élt, 303-ban mártírhalált halt San Vito, azaz Szent Vitus igen népszerű volt Itáliában. Elsősorban délen, hiszen Szicíliából származott és ő lett a sziget védőszentje. De Liguriától Venetóig több helyen is található róla elnevezett település, és szerte Európában, így Magyarországon is széleskörű tisztelet övezi. Ezért a kehely készítésének közelebbi helymeghatározása egyelőre nem lehetséges.

Közelebb kerültünk azonban egykori tulajdonosának kilétéhez. A kehely mindeddig ún. raktáranyagként volt számontartva a múzeumi gyűjteményben, ahol 1953-ban kapott leltárszámot. Kevés korai kelyhünk egyikeként szerepelt az Iparművészeti Múzeum stílustörténeti kiállításssorozatának nyitányaként 1974-ben megrendezett gótika-kiállításon. Már 1930-ban is felbukkant azonban az Iparművészeti Múzeum régi egyházművészet emlékeket bemutató kiállításán. Az ábrázolások meghatározásának kisebb eltérései ellenére azonos lehet azzal a kehellyel, amely észak-itáliai („friuli iskola”) megjelöléssel, még, mint Faragó Ödön, a jeles bútortervező, iparművész gyűjteményének darabjaként szerepelt a bemutatón. (A kollekcióról ld. Horváth Hilda: Faragó Ödön, a „zalai láma” iparművészeti gyűjteménye. *Zalai Múzeum* 21, 2013, 227-242.)

Ezt a korabeli műgyűjtemények közt rangos, majdnem másfél ezer darabból álló kollekciót a művész halála után, 1935-ban Ernst-aukción bocsátották árverésre. Innen kerülhetett később – közvetett úton, esetleg egy másik gyűjtő révén – a múzeum gyűjteményébe.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum
dots.hu PDF generator

Pandur Ildikó

Irodalom

- szerző: Vadászi Erzsébet: *A térművészetek határai I. Gótika. Kiállítási katalógus*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1974. - 107. sz.
- *Az Ernst Múzeum aukciói LII. Faragó Ödön tanár művészi hagyatéka*. Ernst Múzeum, Budapest, 1935. - 44: 692. sz.
- *Régi egyházművészet országos kiállítása. Előszó: Végh Gyula*. Országos Magyar Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1930. - 49: 233. sz.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum